

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**SENIOR CERTIFICATE/
NATIONAL SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2020

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 9.

KAROLO YA A: DITAODIŠO

POTŠIŠO YA 1

1.1 Tšatši leo ke ile go thaba, ka ba ka Ila.

Ke taodišokanegelo.

Tihalošo ya taodišokanegelo.

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba go laodišwa tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le lengwe.

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- O kopane le yo mongwe wa leloko yo a bego a begilwe a timetše.
- O utollotše katlego ya gagwe ya semaka yeo o bego o se wa e emela.
- Leloko le dirile a re tsebaneng.

[40]

1.2 Ke ipshinne ka setšo.

Ke taodišokanegelo.

Tihalošo ya taodišokanegelo.

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba go laodišwa tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le lengwe.

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Moaparo wa setšo.
- Dijo tša setšo.
- Melao.
- Mmino le dikošana.

[40]

1.3 Afrika-Borwa naga ya bohle.

Ke taodišotlhaloši.

Tihalošo ya taodišotlhaloši.

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Merafe ya go fapana.
- Ditšo.
- Maleme.
- Tšhomišanommogo.

[40]

1.4 **Yoo e be e le morutiši/ morutišigadi.**

Ke taodišotlhaloši.

Tlhalošo ya taodišotlhaloši.

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Morutiši/Morutišigadi yo a mo ratago.
- Ke eng seo a se ratago ka morutiši/morutišigadi yoo.
- Boyena le tše botse tšeo morutiši/morutišigadi a bego a di dira.
- Maemo a gagwe setšhabeng.

[40]

1.5 1.5.1 **Ke taodišotlhaloši/ taodišokanegelo.**

Tlhalošo ya taodišotlhaloši.

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Tlhalošo ya taodišokanegelo.

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba go laodišwa tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le lengwe.

[40]

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Go fokotša mmele o montši.
- Go lwantšha malwetši.
- Go dula o phetše ka dinako tšohle.
- Go tloša bana mebileng.

1.5.2 **Ke taodišotlhaloši/ taodišokanegelo.**

Tlhalošo ya taodišotlhaloši.

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Tlhalošo ya taodišokanegelo.

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba go laodišwa tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le lengwe.

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Mohola wa diruiwa.
- Tlhokomelo ya tšona.
- Tswalano ya diruiwa le batho.
- Tšhireletšo ya diruiwa go batho.

[40]

1.5.3 **Ke taodišokanegelo/ taodišotlhalošo.**

Tihalošo ya taodišokanegelo.

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba go laodišwa tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le lengwe.

Tihalošo ya taodišotlhaloši.

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Tshwarelano.
- Poelano magareng ga batho.
- Kamogelano ya merafe.
- Khutšo ga e rene.

[40]

1.5.4 **Ke taodišotlhalošo/ taodišokanegelo.**

Tihalošo ya taodišotlhaloši.

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a/se ka hlalošwa.

Tihalošo ya taodišokanegelo.

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba go laodišwa tiragalo yeo e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le lengwe

Morutwana a ka tšweletša dikgopolo tše di latelago:

- Go ba seboledi sa letšatši.
- Baetapele ba basadi.
- Boitshepo.
- Mohlohleletši.

[40]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 40

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

POTŠIŠO YA 2

2.1 LENGWALO LA SEGWERA.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- Lengwalo le swanetše go laetša gore mongwadi o tsebana e bile o tlwaelane le moamogedi.
- Maikemišetšo a lengwalo a swanetše go tšweletša polelo yeo e lebogišago katlego ya mogwera.
- Retšistara le segalo e be tša lethabo.
- Lengwalo le laetše tše di latelago:
 - Sebopego le botelele tša maleba.
 - Atrese ya mongwadi/moromedi.
 - Madume/Matseno.
 - Mafetšo a maleba bjalo ka: 'Wa gago' le leina/Ke nna .../Mogwera'go. [20]

2.2 POLELO.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- Matseno le mafelelo di goge šedi ya mmadi.
- A beakanywe ka tshwanelo.
- Polelo e be ya taelano, maikutlo, bj, bj.
- Dintlha di nyalelane, go be le kgopolokgolo. [20]

2.3 PEGO.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- E be ka lepokisaneng.
- Leina la kuranta.
- E tšweletše matseno, mmele le mafelelo.
- E laetše kgodišo ya tatelano ya dikgopolo.
- Retšistara le segalo tša semmušo.
- Diteng di ka akaretša:
 - Seo se hlotšego mogwanto.
 - Letšatši, nako le lefelo la ditiragalo.
 - Maikutlo a bagwanti.
- Leina, boitsebišo le mosaeno tša morutwana. [20]

2.4 LENGWALO LA SEMMUŠO.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- Diaterese tše pedi e lego ya mongwadi le ya mongwalelwa.
- Retšistara le segalo e be tša maleba.
- Sebopego le botelele e be tša maleba.
- Madume/Matseno le hlogo ya taba.
- Mafelelo/Bofelo le leina bjalo ka: 'Wa lena' le leina/ka boikokobetšo ke nna ... [20]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA

POTŠIŠO YA 3

3.1 POSKARATA.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- E be ka gare ga lepokisana.
- **Ka pele.**
- Lefelo.
- **Ka morago.**
- Leina la mohu.
- Letšatši la poloko.
- Lefelo la poloko.
- E begwa ke mang.

[20]

3.2 LEPHEPHETSEBIŠI.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- E be ka gare ga lepokisana.
- Taetšo ya letšatši, lefelo le nako ge di nyakega.
- Go be le tshedimošo ka botlalo.
- Go be le morero.
- Retšistara ya maleba.
- Hlogo ya maatlakgogedi.

[20]

3.3 PAPATŠO.

Morutwana a ka laetša tše di latelago:

- E be ka lepokisaneng.
- Hlogo ya papatšo.
- Leina la sebapatšwa.
- Retšistara ya maleba.
- E kwalakwatšwa kae?
- Morero wa papatšo.

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80

KAROLO YA A: RUBRIKI YA GO LEKOLA TAODIŠO [40]**ELA HLOKO:**

- Diriša rubriki ye ge o swaya ditaodišo (Lephephe la 2, KAROLO YA A).
- Meputso ya 0–40 e arotšwe ka magato a MAHLANO a ditlhalošo.
- Mo go diteng le peakanyo le magato a tlhalošo a mabedi a godimo (bokgoni bja go ikgetha le bokgoni bja maemo) le lengwe le le lengwe le arotšwe ka dikarolwana tše pedi, e lego legato la godimo le la fase go lebeletšwe kabo ya meputso le ditlhalošo.

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 40]

Dinyakwa		Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG LE PEAKANYO (Go araba dipotšišo) -Tatelano ya dikgopolo ge go dirwa peakanyo. -Temogo ya morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano.	Legato la godimo	22–24 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	18 -Potšišo e arabilwe gabotsebotse. -Dikgopolo di kgahliša kudu ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botsebotse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	12–16 -Karabo e a kgotsofatša. -Dikgopolo di tlemagane ebile di a kgodiša. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše kaone go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	7–11 -Tlemagano ya dikgopolo ga se ya maleba. -Dikgopolo ga di tšwelele gabotse ebile ga di bontšhe boithamelolo. -Tatelano le tlemagano ya dikgopolo di tšwelela gannyane.	0–6 -Molekwa o tšwele tseleng kudukudu. -Dikgopolo di hlakahlakane ebile ga di nepiše. -Dikgopolo ga di nepiše hlogo ebile di a ipoletša. -Ga go tatelano le tlemagano ya dikgopolo.
		MEPUTSO YE 24	19–21 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo eupša e hloka boleng bja sererwa sa maemo a godimo. -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	17 -Potšišo e arabilwe gabotse. -Dikgopolo di a kgahliša ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.		

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 40]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
POLELO, MONGWALELO LE PALOBOHLATSE -Segalo, retšistara, mongwalelo, tlotlontšu ya maleba ya morero le dikamano. -Kgetho ya mantšu -Tirišo ya polelo le melawana, maswao, popopolelo le mopeleto. MEPUTSO YE 12	10–12 -Polelo ya maemo a godimodimo ya go ba le segalo se maatla. -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo goba mopeleto. -Polelo e beakantšwe ka bokgwari.	8–9 -Polelo ke ya maemo a godimo ya go ba le maatlakgogedi. -Segalo ke sa maleba sa go ba le maatlakgogedi. -Diphošwana tše nnyane tša popopolelo le mopeleto. -Polelo e beakantšwe gabotse.	6–7 -Tirišo ya polelo e a kgotsofatša eupša e na le diphošo. -Segalo se a kgotsofatša eupša mebolelwana ga se ya dirišwa ga kaalo.	4–5 -Tirišo ya polelo ga e kgotsofatše. -Ga go phapantšho ya mafoko. -Tlotlontšu ga se e kaalo.	0–3 -Polelo ga e kwešišagale. -Tlotlontšu ke ye nnyane kudukudu moo e lego gore e dira gore ditaba di se kwešišagale.
	4 -Tšwetšopele ya sererwa ke ya maemo a godimodimo. -Tlhalošo ya dikgopolo ke ya maemo a godimodimo. -Tlhamo ya mafoko le ditemana ke ya go ikgetha, ya maemo a godimodimo.	3 -Tatelano ye botse ya tšwetšopele ya dintlha. -Tlemagano ye botse ya dintlha le dikgopolo. -Mafoko le ditemana di beakantšwe ka makgethe.	2 -Dintlha tša maleba di tšweleditšwe. -Mafoko le ditemana di hlamegile gabotse. -Taodišo e a kwagala.	1 -E na le dintlha tša nnete -Mafoko le ditemana di na le diphošo. -Taodišo e a kwagala eupša e na le mafokodi.	0 -Dintlha tša maleba ga di gona. -Mafoko le ditemana di fošagetše. -Taodišo ga e kwagale.
SEBOPEGO Ponagalo tša sererwa. Tšwetšopele ya ditemana le tlhamo ya mafoko. MEPUTSO YE 4					

KAROLO YA B LE YA C: RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠE KOPANA LE TŠE TELELE TŠA TIRIŠANO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 20]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
<p>DITENG, PEAKANYO LE SEBOPEGO</p> <p>(Go araba dipotšišo le dikgopolo) -Tatelano le peakanyo ya dikgopolo. -Morero, baamogedi, dinyakwa/dipharologantšho le dikamano.</p> <p>MEPUTSO YE 12</p>	<p>10–12</p> <p>-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša. -Dikgopolo ke tše bohlale tša go tšwa mahlalagading. -Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa thwi. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya maemo a godimo ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.</p>	<p>8–9</p> <p>-Bokgoni bjo bobotsebotse bja go araba potšišo bjo bo laetšago tsebo ye botse ya mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa. -Molekwa ga se a tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke tse botse. -Tlhalošo ya ditaba ke ye botse ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana di se kae.</p>	<p>6–7</p> <p>-Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ya mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo eupša go na le go tšwa tseleng gannyane. -Tlemagano ya dikgopolo le dikamano e a kgotsofatša. -Tlhalošo ya ditaba e a kgotsofatša ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.</p>	<p>4–5</p> <p>-Bokgoni bja motheo bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo ye nnyane ya setšweletšwa eupša go na le go tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga se ye kaalo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya motheo ebile e thekga sererwa gannyane. -Ga se a šomiša melao ya sebopego ka tshwanelo. -Go tlogetšwe dintlha tše bohlokwa.</p>	<p>0–3</p> <p>-Karabo ga e laetše tsebo le ye nnyane ya mohuta wa setšweletšwa. -Molaetša ga o tšwelele gabotse ka ge molekwa a tšwele tseleng kudukudu. -Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. -Dintlha tše nnyane di thekga sererwa. -Ga se a diriša melao ye bohlokwa ya sebopego.</p>
<p>POLELO, SETAELE LE PALOBOHLATSE</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele, morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Tirišo ya polelo le melawana. -Kgetho ya mantšu. -Maswao le mopeleto.</p> <p>MEPUTSO YE 8</p>	<p>7–8</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Polelo e nepagetše ebile e hlamegile gabotse. -Ga go na le ge e ka ba phošo e tee.</p>	<p>5–6</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Polelo ga e na diphošo tša popopolelo ebile e hlamegile gabotse. -Tlotlontšu ke ye ntši. -Gantši ga go diphošo.</p>	<p>4</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Diphošo tša popopolelo ga se tše ntši. -Tlotlontšu ke yeo e lekanetšego. -Diphošwana tšeo di lego gona ga di fetoše molaetša.</p>	<p>3</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane gabotse le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Popopolelo ga se yeo e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo. -Tlotlontšu ga se ye ntši. -Molaetša o a tšwelela eupša o arošitšwe.</p>	<p>0–2</p> <p>-Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. -Sengwalo se tletše ka diphošo ebile se hlakahlakane. -Tlotlontšu yeo e lego gona ga e sepelelane le morero le ga nnyane. -Molaetša ga o tšwelele le ga nnyane.</p>